9,1

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

"TASDIQLAYMAN"

Samarqand iqtisodiyot va
servis instituti rektori
M.E. Po'latov

2024 yil "29" avgust

Ro'yxatga olindi: №
2024 yil "29" avgust

JAHON IQTISODIYOTI

FAN DASTURI

Bilim sohasi: 300 000 – Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot

Ta'lim sohasi: 310 000 – Ijtimoiy va xulq-atvorga mansub fanlar

Ta'lim yo'nalishi: 60310100 – Iqtisodiyot (Tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

SAMARQAND-2024

Fan/modul kodi	O‘quv yili	Semestr	ECTS – Kreditlar
WORECO10	2024-2025	7/8	6/4

Fan/modul turi	Ta’lim tili	Haftadagi dars soatlari
Majburiy	O‘zbek/rus	10

	Fan nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami: (soat)
1.	Jahon iqtisodiyoti	150	150	300

2. **I. Fanning mazmuni**

Fanni o‘qitishdan maqsad - Jahon iqtisodiyotining mazmun-mohiyati, vujudga kelishi va rivojlanishi bosqichlari, iqtisodiy qonuniyatlari, jahon iqtisodiyotining tarkibi va undagi mamlakatlarning guruhlanishi, xalqaro savdo, ishlab chiqarish omillarining harakati, xalqaro kapital va investitsiyalar harakatini jadallashtirishda erkin iqtisodiy hududlarning roli, xalqaro iqtisodiy integratsiyaning o‘ziga xos xususiyatlari, xalqaro iqtisodiy tashkilotlarning tasniflanishi hamda mamlakatimizning jahon xo‘jaligida ishtiroki va tutgan o‘rni kabi masalalarningo‘rganish va tahlil etishdan iborat. Fan va ta’lim integratsiyasi mazmun mohiyatidan kelib chiqqan holda innovasiyalarni ta’lim tizimiga keng jalb etish, zamonaviy axborot-kommunikasiya tizimidan keng foydalanish.

Fanning vazifasi - Fan va ta’lim integratsiyasi mazmun mohiyatidan kelib chiqqan holda innovatsiyalarni ta’lim tizimiga keng jalb etish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya tizimidan keng foydalanish.

II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Jahon xo‘jaligining mohiyati, vujudga kelishi va rivojlanish bosqichlari.

Jahon xo’jaligi faoliyatining o’ziga xos tamonlaridan biri xalqaro iqtisodiy munasabatlarning intensiv rivojlanib borishidir. Jahon xo’jaligida davlat guruxlari, shuningdek iqtisodiy va ijtimoiy-siyosiy tashkilotlar o’rtasidagi munosabatlar kengayib, rivojlanib bormoqda. Ushbu jarayonlar xalqaro mehnat taqsimotini cho’qurlashuvi va ho’jalik xayotning baynalminallashuvida, ularning bir-biriga bog’liqligi va yaqinlashuvida, mintaqaviy xalqaro tizimlarning rivojlanishi va mustahkamlanishida namoyon bo’lmoqda.

2-mavzu. Rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyoti

Rivojlanayotgan mamlakatlarning umumiy tavsifi. Rivojlanayotgan mamlakatlar va jahon xo’jaligi integratsiyasining o’ziga hos xususiyatlari. Rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiy islohotlar, xususiylashtirish muammolari. Rivojlanayotgan mamlakatlar va kapitalning xalqaro harakati.

3-mavzu. Xalqaro mehnat taqsimoti

Xalqaro mehnat taqsimotining rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillar va rivojlanishning o’ziga xos tomonlari, xalqaro ixtisoslashuv va ishlab chiqarish kooperasiyasining o’ziga xos tamoyillarini o’rganish katta ahamiyatga egadir.

4-mavzu. Xalqaro savdo nazariyalari

Merkantilizm va erkin savdo g'oyasi. Mutlaq va nisbiy afzallik nazariyalari. Xeksher-Olin nazariyasi. V. Leontyev paradoksi. Xalqaro savdoning yangi nazariyalari.

5-mavzu. Tashqi savdoni tartibga solish zarurati va boshqarish yo‘llari.

Tashqi savdoni tartibga solish zarurati va tashqi savdo siyosati. Bojxona tarifining turlari va hisoblash usullari. Bojxona tariflarini qo’llashning jahon tajribasi. Tarifli boshqaruvining afzalligi va kamchiliklari

6-mavzu. Tashqi savdoni tartibga solish usullari.

Notarif usullarning guruhlanishi. Miqdoriy cheklovlar. Savdo siyosatining moliyaviy usullari. Savdo siyosatiming yashirin usullari. Tartibga solishning noiqtisodiy usullari.

7-mavzu. Jahon xomashyo va tayyor mahsulotlar bozori

Jahon bozor konyukturasi va unga ta’sir etuvchi omillar. Savdo qilinadigan mahsulotlar guruhlanishi. Uning rivojlanish tendensiyalari.

8-mavzu. Xalqaro xizmatlar va texnologiyalar savdosi

Xalqaro xizmatlar va texnologiyalarning moxiyati turlari va guruxlanishi. Xalqaro xizmatlar bozori. Xalqaro xizmatlar bozorining tarkibi, omillari va rivojlanit tamoyillari. Jaxon xizmatlar savdosining o’zgarishi. Xalqaro transport va turizm xizmatlari. Xalqaro xizmatlar savdosini tartibga solish usullari va yullari. Xizmatlarni dalvat tomonidan tartibga solish choralari va mexanizuiari. O’zbekistonda turizm rivojlaishining zamonaviy istiqbollari.

9-mavzu. Xalqaro ishchi kuchi migratsiyasi

Xalqaro ishchi kuchi migratsiyasining nazariy asoslari. Xalqaro ishchi kuchi migratsiyasining mohiyati, omillari, sabablari va turlari. Xalqaro ishchi

kuchi migratsiyasining tarkibi va dinamikasi. Xalqaro ishchi kuchi migratsiyasi va pul o'tkazmalari. Xalqaro ishchi kuchi migratsiyasini davlat tomonidan tartibga solish usullari.

10-mavzu. Xalqaro kapital migratsiyasi

Kapitalni xorijga chiqarish, uning davlatlar orasida faol migrasiyasi zamonaviy jahon ho'jaligi va xalqaro iqtisodiy munosabatlarning eng muhim ko'rinishlaridan biridir. Kapital olib chiqish jahon ho'jaligining cho'qur rivojlanishi davrida rivoj topib kelayotgan tavor olib chiqish monopoliyasini inqirozga uchratmoqda. Xalqaro kapital migratsiyasi: sabablari, omillari va ko'rsatkichlar. Xalqaro kapital migratsiyasining shakllari va ularning guruhlanishi. Xalqaro kapital migratsiyasining tarkibi va rivojlanish tendensiyalari.Transmilly kompaniyalarning vujudga kelish sabablari, funksiyalari va guruhlanishi. TMK lar rivojlanish ko'rsatkichlari.

11-mavzu. Jahon iqtisodiyotida erkin iqtisodiy hududlarning o'rni.

Erkin iqtisodiy hududlar – bu muayyan imtiyoz va preferensiyalar ostida alohida ajratilgan mamlakatning qonunchilik tizimidan tashqarida bo'lgan iqtisodiy hududidir. Bunday hududlardan davlatlar o'zining nisbatan qoloq hududlarini rivojlantirish yoki muayyan siyosatni amalga oshirishda tajriba sifatida foydalanishni maqsad qilganlarida qo'llaydilar .Erkin iqtisodiy hududlarning shakllanishi va rivojlanishi. Erkin iqtisodiy hududlarning ko'rinishlari Mamlakatimizda erkin iqtisodiy hududlar yaratilishining huquqiy asoslari.

12 -mavzu. Jahon valyuta-moliya va kredit munosabatlari

Jahon moliya bozorining mohiyati va tarkibi. Jahon moliya bozorining rivojlanish xususiyatlari.Xalqaro valyuta tizimining mohiyati va tarkibi. Xalqaro valyuta tizimining rivojlanish bosqichlari. Jahon moliyaviy inqirozinmg vujudga kelish sabablari va undan chiqish yo'llari. O'zbekistonning xalqaro moliya munosabatlarga integratsiyalashuvi

13-mavzu. To'lov balansi, tashqi qarz va oltin valyuta zaxiralari

To'lov balansi va uning tarkibi. To'lov balansini shakllanishi va xisoblash usullari. Tashqi qarz tushunchasi va uning mazmuni. Tashqi qarz zaruriyati va uning iqtisodiy chegaralari. Tashqi qarzni tartibga solish usullari. Oltin valyuta zaxiralari va ularni rivojlanish xususiyatlari. ‹Xalqaro valyuta likvidligi va uning sanarasi.

14-mavzu. Jahon xo'jaligida rivojlangan mamlakatlar iqtisodiyoti

Jahon xo'jaligida rivojlangan mamlakatlarning tutgan o'rni juda katta bo'lib, bunday guruhga kiruvchi davlatlar asosan Yevropa qit'si va Shimoliy Amerika materigida joylashgan. Rivojlangan (ayniqsa "katta yettilik"G7 yoki RFning qo'shilishi bilan ataluvchi "katta sakkizlik" G8) davlatlar iqtisodiyotini o'rganish va ularning iqtisodiy rivojlanish tajribasidan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Sanoat jihatdan taraqqiy etgan mamlakatlarning tavsifi, belgilari, guruhlanishi va rivojlanish modellari. Rivojlangan mamlakatlar iqtisodiyotining tarkibi. Rivojlangan mamlakatlarda «yangi iqtisodiyot»ning shakllanishi.

15-mavzu. Rivojlanayotgan mamlakatlar – xalqaro iqtisodiy munosabatlar tizimida

Rivojlanayotgan mamlakatlarning belgilari va guruhlanishi. Rivojlanayotgan mamlakatlarda sanoatlashtirish modellari. Rivojlanayotgan mamlakatlarda kambag'allik muammosi.

16-mavzu. Jahon xo'jaligida yangi industrial mamlakatlar iqtisodiyoti

Yangi industrial mamlakatlarning umumiy tavsifi va guruhlanishi. Janubi-sharqiy Osiyoning yangi industrial mamlakatlari. Lotin Amerikasi yangi industrial mamlakatlarining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish xususiyatlari.

17-mavzu. Xalqaro iqtisodiy integratsiya

Halqaro iqtisodiy integrasiya jahon mamlakatlari o'rtasida ishlab chiqarish va kapitalning baynalminallashuviga imkon beradi. Jahon iqtisodiyotida iqtisodiy integrasiyani quyidagi sxemali o'zaro boqliq bo'lgan zanjirlar shaklida tasvirlash mumkin: ishlab chiqarish kuchlarining rivojlanishi – xalqaro mehnat taqsimoti – ishlab chiqarish va kapitalning baynalminallashuvi – iqtisodiy integrasiya. Xalqaro iqtisodiy integratsiya: zarurati, mazmuni va rivojlanish omillari. Iqtisodiy integratsiya shakllanishi shart-sharoitlari va rivojlanish bosqichlari. G'arbiy Yevropada integratsiya jarayonlarining rivojlanishi. O'zbekistonning integratsion tashkilotlardagi ishtiroki

18-mavzu. Xalqaro iqtisodiy tashkilotlar

Xalqaro iqtisodiy tashkilotlar: mohiyati, zaruriyati, funksiyalari va guruhlanishi. BMT ning ixtisoslashgan iqtisodiy va moliya tashkilotlari. Xalqaro mintaqaviy moliya tashkilotlari.

19-mavzu. O'zbekiston iqtisodiyotining jahon xo'jaligidagi o'rni

O'zbekiston iqtisodiyotining jahon xo'jaligidagi o'rni. O'zbekistonning tashqi savdo aylanmasi tarkibi va dinamikasi. O'zbekiston tashqi iqtisodiy aloqalarining tarkibi va rivojlanishi.

III. Amaliy (yoki seminar yoki laboratoriya) mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Jahon xo'jaligining mohiyati, vujudga kelishi va rivojlanish bosqichlari.
2. Rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyoti
3. Xalqaro mehnat taqsimoti
4. Xalqaro savdo nazariyalari
5. Tashqi savdoni tartibga solish zarurati va boshqarish yo'llari.
6. Tashqi savdoni tartibga solish usullari.
7. Jahon xomashyo va tayyor mahsulotlar bozori
8. Xalqaro xizmatlar va texnologiyalar savdosi
9. Xalqaro ishchi kuchi migratsiyasi
10. Xalqaro kapital migratsiyasi
11. Jahon iqtisodiyotida erkin iqtisodiy hududlarning o'rni
12. Jahon valyuta-moliya va kredit munosabatlari
13. To'lov balansi, tashqi qarz va oltin valyuta zaxiralari
14. Jahon xo'jaligida rivojlangan mamlakatlar iqtisodiyoti
15. Rivojlanayotgan mamlakatlar – xalqaro iqtisodiy munosabatlar tizimida
16. Jahon xo'jaligida yangi industrial mamlakatlar iqtisodiyoti
17. Xalqaro iqtisodiy integratsiya
18. Xalqaro iqtisodiy tashkilotlar
19. O'zbekiston iqtisodiyotining jahon xo'jaligidagi o'rni

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

Birinchi semestr bo'yicha:

1. AQSh iqtisodiyoti. Jahon mamlakatlari bilan olib borayotgan iqtisodiy munosabatlari
2. Buyuk Britaniya va Shimoliy Irlandiya birlashgan qirolligi iqtisodiyoti. Jahon mamlakatlari bilan olib borayotgan iqtisodiy munosabatlari
3. Valyuta almashuv kursining tashqi savdo rivojlanishga ta'siri
4. G'arbiy Evropa integrasion jarayonlarning zamonaviy tendensiyalari
5. Germaniya iqtisodiyoti rivojlanishining xususiyatlari va unda soliq tizmining roli
6. Global iqtisodiy muammolarni yechishda BMT ning roli
7. Globallashuv va Yaponiyaning iqtisodiy rivojlanish xususiyatlari
8. Globallashuv sharoitida jaxon iktisodiyotining rivojlanish tendensiyalari
9. Davlat tashqi iqtisodiy aloqalarini tartibga solishda xalqaro va milliy tizimlar
10. Evropa Ittifoqi dorasidagi integrasion jarayonlarning rivojlanish tendensiyalari
11. Evropa Ittifoqining zamonaviy bosqichidagi taraqqiyoti va unda yevroning tutgan o'rni
12. Janubiy – Sharqiy Osiyo mamlakatlarida erkin iqtisodiy xududlar tashkil yetilishi va bu jarayonlada xorijiy tajribadan foydalanish
13. Jahon iqtisodiyotida erkin savdo xududlari va bojxona ittifoklari
14. Jahon iqtisodiyotida TMKlarni tutgan o'rni
15. Jahon iqtisodiytida globallashuv jarayonlar
16. Jahon neft bozorining asosiy tamoyillari va istiqbollari
17. Jahon oltin bozori rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari
18. Jahon paxta bozori va unda O'zbekistonning tutgan o'rni

Ikkinchi semestr bo'yicha:

19. Jahon SavdoTashkilotining jaxon savdosidagi tutgan urni, maksad va vazifalari
20. Jahon valyuta tizimida O'zbekistonning tutgan o'rni
21. Jahon iqtisodiyoti globalashuvining milliy xo'jalik tizimlariga ta'siri
22. Jahon iqtisodiyoti globallashuv sharoitida TMKlar: tahlil va ular faoliyatining baholanishi
23. Jahon iqtisodiyotining rivojlanishida XIMning faoliyati va xususiyati
24. Jahon iqsodiyotida global muammolari va uni xal qilish yo'llari
25. Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishining xalqaro tajribasi
26. Jahon savdosini erkinlashtirishda Umumjahon savdo tashkilotining roli
27. Jahon xo'jaligida rivojlangan davlatlarning tutgan o'rni
28. Jahon xo'jaligida rivojlangan mamlakatlar hamda ular iqtisodiyotining rivojlanish tendensiyalari
29. Zamonaviy xalqaro iqtisodiy munosabatlarini shakillantiriuvchi asosiy omillar
30. Integrasion guruhlar tipologiyasi
31. Jahon iqtisodiyotida turizmning o'rni
32. Xalqaro jamiyatda investitisiyalarning xarakatini amalga oshirish

3.

V. FAN BO'YICHA KURS ISHI (LOYIHASI)

Kurs ishi fan mavzulariga ta'luqli masalalar yuzasidan talabalarga yakka tartibda tegishli topshiriq shaklida beriladi. Kurs ishining hajmi, rasmiylashtirish shakli, baholash mezonlari fan sillabusida va tegishli kafedra tomonidan belgilanadi. Kursh ishini bajarish talabalarda fanga oid bilim,ko'nikma va malakalarni shakllantirishga xizmat qilishi kerak.

Kurs ishi uchun tahminiy mavzular:

1. Jahon mamlakatlari bilan olib borayotgan iqtisodiy munosabatlari
2. Jahon mamlakatlari bilan olib borayotgan iqtisodiy munosabatlari

3. Milliy valyuta kursining tashqi savdo rivojlanishiga ta'siri baholash
4. Evropa mamlakatlarida integrasion jarayonlarni muvofiqlashtirish
5. Evropa mamlakatlarida soliq tizmining roli
6. Global iqtisodiy muammolarninig oqibatlarini bartaraf etish yo'llari
7. Yaponiya mamlakatining iqtisodiy rivojlanish xususiyatlari
8. Globallashuv sharoitida jaxon iktisodiyotining rivojlanish tendensiyalari
9. Jahon neft bozorining rivojlanish istiqbollari
10. Jahon neft bozorining rivojlanishi va global muammolarni bartaraf etishdagi o'rni.
11. Jahon oltin bozorining rivojlanish tendensiyalari
12. O'zbekistonning jahon paxta bozorida tutgan o'rni
13. O'zbekistonning jahon SavdoTashkilotiga a'zo bo'lish maqsad va vazifalari
14. Rivojlangan mamlakatlar valyuta tizimining O'zbekiston milliy valyuta tizimiga ta'siri
15. Jahon iqtisodiyotining globalashuvi
16. Jahon iqtisodiyoti globallashuv jarayonlarini baholanish
17. Jahon iqtisodiyotining rivojlanishida xususiyatilari
18. Jahon iqsodiyotining globallashuv muammolari
19. Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishining muammo va echimlari
20. Umumjahon savdo tashkilotining roli va milliy bozorlarga ta'siri

VI. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- Rivojlanishning innovasion tipi, asosiy iqtisodiy nazariyada Iqtisodiy rivojlanish nazariyalari, inson rivojlanishi innovasion rivojlanishning asosiy maqsadi sifatida; iqtisodiy jarayonlarning amal qilish xususiyatlari haqida ***tasavvur va bilimga ega bo'lishi;***
- Iqtisodiy qonunlarni, ilmiy tushunchalarni (kategoriyalarni), iqtisodiy muammolar bo'yicha yechimlar qabul qilish ***ko'nikmalariga ega bo'lishi;***
- Talaba iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilish va xulosa chiqarish; iqtisodiy muammolarini hal etish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlar to'plash va ulardan foydalanish ***malakasiga ega bo'lishi kerak.***

4. **VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:**

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-stadilar;
- elektron materiallar
- keys-texnologiyalar
- vizual, muammoli, mualliflik ma'ruzalari, ikki tomonlama tahlil, Insert, klaster, «Venna», sinkveyn va boshqalardan foydalanish

5. **VIII. Kreditni olish uchun talablar:**

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish

6. **Asosiy adabiyotlar**

1. Alimov A.M., Maxmudov E.A., Xaydarov N.X., Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar. T.: Zilol buloq nashriyoti 2020.
2. Мировая экономика: курс лекций / Е.П. Аксакова, В.В. Миронов. - Ижевск: Издательство Института компьютерных исследований, 2021.
3. Современная мировая экономика: тенденции и перспективы / Под ред. А.М. Новикова. - М.: РЭУ им. Г.В. Плеханова, 2020.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2017. - 488 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2017. - 56 b.
3. Ergashev I.I., Raximova N.A., Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar. Uslubiy qollanma. Samarqand 2020 y. 211 b
4. Мировая экономика и международный бизнес: учебник/ кол. авторов; под. общ. ред. д-ра экон. наук, проф. В.В.Полякова и д-ра экон. наук, проф. Р.К.Щенина. – 5-е изд., стер. – М.: КНОРУС, 2008. - 688 с.
5. Киреев А. П. Международная экономика. В 2 ч. Ч. I. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства. Учебное пособие для вузов. – М.: Междунар. отношения, 2000. С. 234.
6. Мировая экономика и международный бизнес: учебник/ кол. авторов; под. общ. ред. д-ра экон. наук, проф. В.В.Полякова и д-ра экон. наук, проф.

Axborot manbalari (saytlar):

1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi xukumat portali.
2. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
3. www.economist.com
4. www.worldeconomics.com
5. www.tradingeconomics.com
6. http://grad-schools.usnews.rankingsandreviews.com / best-graduate- schools / top-humanities-schools/economics-rankings
7. www.ereport.ru - Obzornaya informatsiya po mirovoy ekonomike
8. www.stplan.ru - ekonomika i upravlenie
9. www.catback.ru - nauchnie stati i uchebnie materiali po ekonomike

7. Fan dasturi Samarqand Iqtisodiyot va servis instituti o'quv-uslubiy kengashining 2024 yil -son bayonnomasi bilan ma'qullangan.

Fan/modul uchun mas'ullar:

8.	**Mustafoyev G'.S.** – SamISI, "Raqamli iqtisodiyot" kafedrasi dotsenti, iqtisodiyot fanlari falsafa doktori.
9.	**Taqrizchilar:** **Isxakova S.A.** – SamISI, "Raqamli iqtisodiyot" kafedrasi PhD, dotsenti (ichki); **Xalimov Sh.X.** - "Everest Super Star" OK rahbari (tashqi).